

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії,

ректор А.М. Туренко

“ 28 ” 2020 року

Програма

вступного іспиту (співбесіди) з предмету **Українська мова та література** для
участі в конкурсі щодо зарахування на навчання на 1 курс денної та заочної форми
навчання за освітнім ступенем **бакалавр**

Харків 2020 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Українська мова та література є конкурсним предметом у разі вступу до закладів вищої освіти України за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр. Програмне забезпечення укладено відповідно до програми зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), що затверджена наказом Міністерства освіти і науки № 77 від 3 лютого 2016 року.

Вступники повинні **знати**:

- основні правила вживання звуків у різних позиціях слів;
- чергування голосних і приголосних звуків;
- зміни в групах приголосних;
- правила вживання великої літери, м'якого знака і апострофа;
- правила написання частин мови, складних слів;
- правила утворення і написання граматичних форм різних частин мови;
- види речень, способи ускладнення речень, типи зв'язків у реченнях;
- вживання сполучників і розділових знаків у різних видах речень.

Вступники повинні **вміти**:

- грамотно писати слова з різними орфограмами;
- зіставляти звучання і написання слів, передавати на письмі звуки і звукосполучення;
- записувати складні, складноскорочені слова і аббревіатури, власні назви, робити перенос слів;
- правильно вживати відмінкові закінчення, а також закінчення різних форм дієслова;
- грамотно писати прислівники і займенники;
- правильно вживати розділові знаки, визначивши головні і другорядні члени речення, однорідні члени речення і узагальнювальні слова при них, зв'язки сурядності і підрядності, вставні і вставлені конструкції, уточнювальні члени речення, пряму і непряму мову.

Вступники повинні **мати уявлення** про діячів і твори української літератури:

- «Усна народна творчість»,
- «Давня українська література»,
- «Література кінця XVIII – початку XX ст.»,
- «Література XX ст.»,
- «Творчість українських письменників-емігрантів»,
- «Сучасний літературний процес»).

Форми перевірки – диктант. Письмовий іспит у вигляді диктанту дає можливість перевірити писемну грамотність абітурієнтів і їхню обізнаність в українській літературі. Він зручний тим, що ставить усіх в однакові умови, оскільки вступники не мають права на вибір тексту чи його розміру. Тексти диктантів пов'язані з життям та творчістю письменників, які вивчаються за програмою.

Українська мова

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
1. Фонетика. Графіка	Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв <i>я, ю, є, ї, щ</i>. Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й ненаголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування <i>у-в, і-й</i>	Вступник повинен уміти: <i>Визначати</i> в словах голосні, тверді і м'які, дзвінкі й глухі приголосні, ненаголошені й наголошені голосні; ділити слово на склади; визначати звукове значення букв у слові. <i>Визначати</i> місце букв в алфавіті, розташовувати слова за алфавітом; розпізнавати явища уподібнення приголосних звуків, спрощення в групах приголосних, основні випадки чергування голосних і приголосних звуків, чергування <i>у-в, і-й</i>
2. Лексикологія. Фразеологія	Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (нео-	<i>Пояснювати</i> лексичні значення слів; добирати до слів синоніми й антоніми та <i>використовувати</i> їх у мовленні; уживати слова в переносному значенні. <i>Знаходити</i> в тексті й доречно використовувати в мовленні вивчені групи слів; пояснювати значення фразеологізмів, приказок, прислів'їв, крилатих висловів, правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> їх у мовленні

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	логізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази. Фразеологізми . Приказки, прислів'я, афоризми	
3. Будова слова. Словотвір	Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Словотвір. Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [o], [e] у складних словах	<i>Виділяти</i> закінчення слів від основи, <i>членувати</i> основу на значущі частини, <i>добирати</i> спільнокореневі слова, слова з однаковими префіксами й суфіксами; <i>розрізняти</i> форми слова й спільнокореневі слова, правильно <i>вживати</i> їх у мовленні; <i>визначати</i> спосіб творення слів
4. Морфологія. 4.1. Іменник	Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються	<i>Розпізнавати</i> іменники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, належність іменників до певної групи за їхнім лексичним значенням, уживаністю в мовленні; <i>визначати</i> основні способи творення іменників; правильно <i>відмінювати</i> іменники, <i>відрізняти</i> правильні форми іменників від помилкових; <i>використовувати</i> іменники в мовленні, послу-

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви <i>-а(-я), -у(-ю)</i> в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові	говуючись їхніми виражальними можливостями
4.2. Прикметник	Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники. Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи)	<i>Розпізнавати</i> прикметники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль; розряди прикметників за значенням; <i>утворювати</i> форми ступенів порівняння якісних прикметників, повні й короткі форми якісних прикметників; <i>розрізняти</i> основні способи творення відносних і присвійних прикметників; <i>відмінювати</i> прикметники; <i>відрізняти</i> правильні форми прикметників від помилкових

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
4.3. Числівник	Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості, складні й складені. Типи відмінювання кількісних числівників: 1) <i>один, одна;</i> 2) <i>два, три, чотири;</i> 3) від <i>п'яти</i> до <i>двадцяти, тридцять, п'ятдесят ... вісімдесят;</i> 4) <i>сорок, дев'яносто, сто;</i> 5) <i>двісті – дев'ятсот;</i> 6) <i>нуль, тисяча, мільйон, мільярд;</i> 7) збірні; 8) дробові. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання. Особливості правопису числівників	<i>Розпізнавати</i> числівники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди числівників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; <i>відрізняти</i> правильні форми числівників від помилкових; <i>добирати</i> потрібні форми числівників і використовувати їх у мовленні; <i>визначати</i> сполучуваність числівників з іменниками
4.4. Займенник	Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неорначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозна-	<i>Розпізнавати</i> займенники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди займенників за значенням, основні способи їх творення, відмінювання; <i>відрізняти</i> правильні форми займенників від помилкових, правильно <i>добирати</i> потрібні форми займенників і використовувати їх у мовленні

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	чених і заперечних займенників	
4.5. Дієслово	Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на <i>-но</i>, <i>-то</i>). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу. Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішньо-	<i>Розпізнавати</i> дієслова, особливі форми дієслова, безособові дієслова; визначати загальне значення дієслова, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, часи й способи дієслів, дієвідміни, особливості словозміни кожної дієвідміни; <i>використовувати</i> один час і спосіб у значенні іншого; <i>розрізняти</i> основні способи творення дієслів, зокрема видових форм, форм майбутнього часу недоконаного виду, форм умовного та наказового способу дієслів; <i>відрізняти</i> правильні форми дієслів від помилкових. <i>Розпізнавати</i> дієприкметники (зокрема відрізняти їх від дієприслівників), <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, особливості творення, відмінювання; <i>відрізняти</i> правильні форми дієприкметників від помилкових;

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	го й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на <i>-но, -то</i>. Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот	<i>добирати</i> й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> дієприкметники та дієприкметникові звороти в мовленні. <i>Використовувати</i> дієприкметники в мовленні. <i>Розпізнавати</i> дієприслівники, визначати їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, основні способи їх творення; <i>відрізняти</i> правильні форми дієприслівників від помилкових; правильно <i>будувати</i> речення з дієприслівниковими зворотами
4.6. Прислівник	Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на <i>-о, -е</i>, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання разом, окремо й через дефіс прислівників і сполучень прислівникового типу	<i>Розпізнавати</i> прислівники, <i>визначати</i> їхнє загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксичну роль, розряди прислівників за значенням, ступені порівняння прислівників, основні способи творення прислівників; <i>відрізняти</i> правильні форми прислівників від помилкових; <i>добирати</i> й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> прислівники в мовленні
4.7. Службові частини мови	Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з не-	<i>Розпізнавати</i> прийменники, <i>визначати</i> їхні морфологічні ознаки, групи прийменників за походженням і за будовою; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> форми прийменників у мовленні

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	прямими відмінками іменника. Правопис прийменників Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові, причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиничні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені). Правопис сполучників Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні. Правопис часток	<i>Розпізнавати</i> сполучники, <i>визначати</i> групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю, за вживанням і будовою; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> сполуч-ники в мовленні <i>Розпізнавати</i> частки, <i>визначати</i> групи часток за значенням і вживанням; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> частки в мовленні
4.8. Вигук	Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова. Правопис вигуків	<i>Розпізнавати</i> вигуки, <i>визначати</i> групи вигуків за походженням; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> вигуки в мовленні
5. Синтаксис 5.1. Слово-сполучення.	Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова.	<i>Розрізняти</i> словосполучення й речення, сурядний і підрядний зв'язок між словами й реченнями; <i>визначати</i> головне й залежне слово в підрядному словосполученні; <i>визначати</i> поширені й непоширені словосполучення, типи словосполучень за способами вираження головного слова

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	Словосполучення непоширені й поширені	
5.2. Речення	Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю ускладнювальних засобів (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання)	<i>Розрізняти</i> речення різних видів: за метою висловлювання, за емоційним забарвленням, за складом граматичної основи, за наявністю чи відсутністю другорядних членів, за наявністю необхідних членів речення, за будовою, за наявністю чи відсутністю однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
5.2.1. Просте двоскладне речення	Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження	<i>Визначати</i> структуру простого двоскладного речення, способи вираження підмета й присудка (простого й складеного), особливості узгодження присудка з підметом; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> прості речення
5.2.2. Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні	Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок)	<i>Розпізнавати</i> види другорядних членів та їхні типи й різновиди, <i>визначати</i> способи вираження означень, додатків, обставин, роль порівняльного звороту; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості другорядних членів речення в мовленні; правильно розставляти розділові знаки при непоширеній прикладці, порівняльному звороті
5.2.3. Односкладні речення	Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Розділові знаки в односкладному реченні	<i>Розпізнавати</i> типи односкладних речень, <i>визначати</i> особливості кожного з типів; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості односкладних речень у власному мовленні
5.2.4. Просте ускладнене речення	Речення з однорідними членами. Узагальнювальні слова в реченнях з одно-	<i>Розпізнавати</i> просте речення з однорідними членами, звертаннями, вставними словами, слово-

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	рідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені додатки, обставини. Відокремлені уточнювальні члени речення. Розділові знаки в ускладненому реченні	сполученнями, реченнями, відокремленими членами (означеннями, прикладками, додатками, обставинами), зокрема уточнювальними, та правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості таких речень у мовленні; правильно <i>розставляти</i> розділові знаки в них
5.2.5. Складне речення	Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному: 1) інтонація й сполучники або сполучні слова; 2) інтонація. Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення	<i>Розпізнавати</i> складні речення різних типів, <i>визначати</i> їхню структуру, види й засоби зв'язку між простими реченнями. <i>Добирати</i> й <i>конструювати</i> складні речення, що оптимально відповідають конкретній комунікативній меті. Правильно <i>розставляти</i> розділові знаки, <i>будувати</i> схему такого речення
5.2.5.1. Складносурядне речення	Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Смислові зв'язки між частинами складносурядного речення	<i>Розпізнавати</i> складносурядні речення, <i>визначати</i> смислові зв'язки між частинами складносурядного речення; комунікативно доцільно <i>використовувати</i> його виражальні можливості в мовленні
5.2.5.2. Складнопідрядне речення	Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясу-	<i>Розпізнавати</i> складнопідрядні речення, <i>визначати</i> їхню будову, зокрема складнопідрядних речень з кількома підрядними, <i>відображати</i> її в схемі складнопідрядного речення; <i>визначати</i> основні види підрядних речень, типи

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	вальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складно-підрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами: 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю; 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю; 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю	складнопідрядних речень за характером зв'язку між частинами. Правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості складнопідрядних речень різних типів у процесі спілкування
5.2.5.3. Безсполучникове складне речення	Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями: 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними); 2) з неоднорідними частинами пояснюваною і пояснювальною). Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні	<i>Розпізнавати</i> безсполучникові складні речення; <i>визначати</i> смислові відношення між їхніми частинами-реченнями (однорідними й неоднорідними), особливості інтонації безсполучникових складних речень; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості безсполучникових складних речень у мовленні
5.2.5.4. Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку	Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку	<i>Визначати</i> структуру складних речень з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку; правильно й комунікативно доцільно <i>використовувати</i> виражальні можливості речень цього типу в мовленні

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
5.3. Способи відтворення чужого мовлення	Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог	<i>Визначати</i> в реченні з прямою мовою слова автора й пряму мову, речення з непрямою мовою; <i>замінювати</i> пряму мову непрямою; правильно й доцільно <i>використовувати</i> в тексті пряму мову й цитати; правильно <i>вживати</i> розділові знаки в конструкціях із прямою мовою та діалогом
6. Стилїстика	Стилї мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний, конфесійний), їх основні ознаки, функції	<i>Розпізнавати</i> стилї мовлення, визначати особливості кожного з них; <i>користуватися</i> різноманітними виражальними засобами української мови в процесі спілкування для оптимального досягнення мети спілкування
7. Орфоепія	Відображення вимови голосних (наголошених і ненаголошених) через фонетичну транскрипцію. Відображення вимови приголосних звуків: 1) [дж], [дз], [дз']; 2) [г]; 3) [ж], [ч], [ш], [дж]; 4) груп приголосних (уподібнення, спрощення); 5) м'яких приголосних; 6) подовжених приголосних. Вимова слів з апострофом	<i>Визначати</i> особливості вимови голосних і приголосних звуків; <i>наголошувати</i> слова відповідно до орфоепічних норм
8. Орфографія	Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [е], [и], [о] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних. Сполучення <i>йо,ьо</i> . Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. По-	<i>Розпізнавати</i> вивчені орфограми й <i>пояснювати</i> їх за допомогою правил; правильно <i>писати</i> слова з вивченими орфограмами, <i>знаходити</i> й <i>виправляти</i> орфографічні помилки на вивчені правила

Назва розділу, теми	Знання	Предметні вміння та способи навчальної діяльності
	двоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис <i>н</i> та <i>nn</i> у прикметниках і дієприкметниках, <i>не</i> з різними частинами мови.	

Українська література

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
1. Усна народна творчість	Історична пісня «Ой Морозе, Морозенку» Історична пісня «Чи не той то Хміль» Маруся Чурай «Віють вітри» Маруся Чурай «За світ встали козаченьки» «Дума про Марусю Богуславку» Балада «Ой летіла стріла»	Абітурієнт повинен уміти: <i>Розрізняти</i> види і жанри усної творчості. <i>Розрізняти</i> і називати різновиди календарно-обрядових пісень. <i>Аналізувати</i> зміст, образи, настрої суспільно-побутових і родинно-побутових пісень. <i>Визначати</i> провідні мотиви історичних пісень, характеризувати

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
		образи героїв їх – історичних осіб. <i>Визначати</i> тематику й художні особливості балад і дум.
2. Давня українська література	« <i>Повість минулих літ</i> » (уривки про заснування Києва, про помсту княгині Ольги) « <i>Слово про похід Ігорів</i> » Григорій Сковорода « <i>De libertate</i> », «Всякому місту – звичай і права», «Бджола та Шершень», афоризми	<i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: • художній образ, • прототип; • тема, ідея, мотив художнього твору; • проблематика та конфлікт у художньому творі; • сюжет і композиція літературного твору; • позасюжетні елементи; <i>Знати та вміти визначати</i> в літературному творі тропи.
3. Література кінця XVIII — початку XX ст.	<i>Іван Котляревський</i> «Енеїда», «Наталка Полтавка» <i>Г. Квітка-Основ'яненко</i> «Маруся» <i>Тарас Шевченко</i> «Катерина», «Гайдамаки», «Кавказ», «Сон» («У всякого своя доля»), «І мертвим, і живим, і ненарожденним...», «Заповіт» <i>Пантелеймон Куліш</i> «Чорна рада» <i>Іван Нечуй-Левицький</i> «Кайдашева сім'я» <i>Панас Мирний</i> «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» <i>Іван Карпенко-Карий</i> «Мартин Боруля» <i>Іван Франко</i> «Гімн», «Чого являєшся мені у сні», «Мойсей»	<i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: • сентименталізм, романтизм, реалізм, їхні ознаки; • епос, новела, оповідання, повість, роман, різновиди повісті та роману; • лірика, сонет, гімн, послання, поема, тематичні різновиди лірики; • драма, комедія, трагікомедія, власне драма, містерія, драма-феєрія. • Види комічного: гумор, іронія, сатира, сарказм, гротеск, бурлеск, травестія. <i>Визначати</i> дво- і трискладові віршові розміри.

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
4. Література ХХ століття	<i>Михайло Коцюбинський</i> «Тіні забутих предків», «Intermezzo» <i>Ольга Кобилянська</i> «Земля» <i>Леся Українка</i> «Contra spem spero!», «Лісова пісня» <i>Микола Вороний</i> «Блакитна Панна» <i>Олександр Олесь</i> «Чари ночі», «О слово рідне! Орле скутий!...» <i>Павло Тичина</i> «О панно Інно», «Пам'яті тридцяти», «Ви знаєте, як липа шелестить...» <i>Максим Рильський</i> «Молюсь і вірю. Вітер грає...» <i>Микола Зеров</i> "Київ - традиція" <i>Микола Хвильовий</i> «Я (Романтика)» <i>Юрій Яновський</i> «Дитинство» <i>Володимир Сосюра</i> «Любіть Україну» <i>Валер'ян Підмогильний</i> «Місто» <i>Остан Вишня</i> «Моя автобіографія», «Сом» <i>Микола Куліш</i> «Мина Мазайло» <i>Богдан-Ігор Антонич</i> «Різдво» <i>Олександр Довженко</i> «Україна в огні», «Зачарована Десна» <i>Андрій Малишко</i> «Пісня про рушник» <i>Василь Симоненко</i> «Ти знаєш, що ти - людина...», «Задивляюсь у твої зіниці...» <i>Олесь Гончар</i> «Залізний острів» <i>Григор Тютюнник</i> «Три зозулі з поклоном»	<i>Визначати</i> місце і роль митця в літературному процесі. <i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: - український модернізм і його особливості; - модерністські напрями та течії: імпресіонізм, неоромантизм, експресіонізм; <i>Знати</i> основні теоретико-літературні поняття: - поетичний синтаксис (інверсія, тавтологія, антитеза, анафора, епіформа, паралелізм); - риторичні звертання і запитання, - алітерація, асонанс; - різновиди роману (роман у новелах, роман у віршах); - кіноповість; - усмішка. <i>Вміти пояснювати</i> поняття: «Розстріляне відродження»; - психологізм; - асоціативність.

Назва розділу	Зміст літературного матеріалу (письменники, твори)	Предметні уміння та навички
	<i>Василь Стус</i> «Як добре те, що смерті не боюсь я», «О земле втрачена, явися!..» <i>Іван Драч</i> «Балада про соняшник» <i>Ліна Костенко</i> «Страшні слова, коли вони мовчать», «Українське альфреско», «Маруся Чурай»	
5. Твори українських письменників-емігрантів	<i>Іван Багряний</i> «Тигролови» <i>Євген Маланюк</i> «Стилет чи стилос?»	<i>Орієнтуватися</i> в основних тенденціях функціонування української літератури за кордоном і творчості українських письменників-емігрантів. <i>Знати</i> особливості пригодницького роману.
6. Сучасний літературний процес	Загальний огляд, основні тенденції. Літературні угруповання (Бу-Ба-Бу, "Нова дегенерація", "Пропала грамота", "ЛуГоСад"). Творчість <i>Ю. Андруховича</i> , <i>О. Забужко</i> , <i>І. Римарука</i> . Постмодернізм як один із художніх напрямів мистецтва 90-х років, його риси. Сучасні часописи та альманахи.	<i>Орієнтуватися</i> в основних тенденціях розвитку сучасної літератури; знати літературні угруповання 80-90-х років, найвизначніших представників літератури. <i>Визначати</i> найхарактерніші ознаки постмодернізму

Оцінювання диктантів

Форми перевірки – диктант. Письмовий іспит у вигляді диктанту дає можливість перевірити писемну грамотність абітурієнтів. Він зручний тим, що ставить усіх в однакові умови, оскільки вступники не мають права на вибір тексту чи його розміру. Для диктантів використовуються зв'язні тексти, що відповідають нормам сучасної літературної мови, доступні за змістом. Тексти диктантів пов'язані з життям та творчістю українських поетів і письменників, які вивчаються за програмою української літератури.

Під час оцінювання диктанту виправляються, але не враховуються такі орфографічні та пунктуаційні помилки:

- 1) на правила, що не включені до шкільної програми;
- 2) у словах з написанням, що не перевіряються;
- 3) у передачі так званої авторської пунктуації.

Диктант оцінюється однією оцінкою на основі таких критеріїв:

- орфографічні та пунктуаційні помилки оцінюються однаково;
- помилка у слові, що повторюється в диктанті кілька разів, вважається за одну;
- помилки на те саме правило, але в різних словах, вважаються різними помилками;
- розрізняють грубі і негрубі помилки, тобто такі, що не мають істотного значення для характеристики грамотності.
- під час підраховування помилок дві негрубі вважають за одну грубу.

До негрубих відносять такі помилки:

- у винятках з усіх правил;
- у написанні великої букви в складних власних найменуваннях;
- у випадках написання разом і окремо префіксів прислівників, утворених від іменників з прийменниками;
- у випадках, коли замість одного знаку поставлено інший;
- у випадках, що вимагають розрізнення *не* і *ні* (у сполученнях: *не хто інший, як ...; не що інше, як ...; ніхто інший не ...; ніщо інше не ...*);
- у пропуску одного зі сполучуваних розділових знаків або в порушенні їхньої послідовності;
- у заміні українських букв російськими.

Бали	Кількість помилок
200	0 помилок
190	1 помилка
180	2 помилки
170	3 помилки
160	4 помилки
150	5 помилок
140	6 помилок
130	7 помилок
120	8 помилок
110	9 помилок
100	10 помилок

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар О.І. та ін. Сучасна українська мова: фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія / О.І.Бондар, Ю.О.Карпенко, М.Л.Микитин-Дружинець. – Київ: ВЦ «Академія», 2006. – 368с.
2. Грищенко А.П. та ін. Сучасна українська літературна мова / А.П.Грищенко, Л.І.Мацько, М.Я. Плющ, Н.І.Тоцька, І.М.Уздиган // За ред. А.П. Грищенка. – 3-тє вид., доповнене – Київ: Вища школа, 2002. – 439с.
3. Плющ М.Я. та ін. Сучасна українська літературна мова: підручник / М.Я.Плющ, С.П.Бевзенко, Н.Я. Грипас. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Вища школа, 2000. – 429с.
4. Шкуратяна Н.Г. та ін. Сучасна українська літературна мова: модульний курс: навчальний посібник / Н.Г.Шкуратяна, С.В. Шевчук. – К.: Вища школа, 2007. – 823с.
5. Юшук І.П. Українська мова /І.П.Юшук. – К.: Либідь, 2004. – 250с.
6. Семенюк Г.Ф. та ін. Українська література: Підруч. для 9 кл. загальноосв. навч. закл. / М.П.Ткачук, М.М.Сулима, В.Л.Смілянська, В. І. Судима. – К.: Освіта, 2009. – 416 с.
7. Семенюк Г.Ф. та ін. Українська література: підруч. для 10 кл. загальноосв. навч. закл. (профільний рівень) / Г. Ф. Семенюк, М.П.Ткачук, О. В. Слоньовська. – К.: Освіта, 2010. – 416 с.
8. Семенюк Г. Ф. та ін. Українська література: підруч. для 11 кл. загальноосвітній навчальний заклад (рівень стандарту, академічний рівень) / Г.Ф. Семенюк, М. П. Ткачук, О. В. Слоньовська. – К.: Освіта, 2011. – 416 с.
9. Противенська О. Г. та ін. Українська література у схемах і таблицях / О. Г.Противенська, М. І. Мещерякова, Я. В. Теміз. – Х.: Видавнича група «Академія», 2000. – 100 с.
10. Авраменко О.М. та ін. Українська мова та література. Довідник. Завдання в тестовій формі / О.М.Авраменко, М.Б. Блажко. – 7 вид., виправл. – К.: Грамота, 2017. — 568 с.

INTERNET-ресурси

1. <http://mon.gov.ua>
2. <http://www.novamova.com.ua>
3. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
4. <http://www.ukrtvory.com.ua/index.html>

Програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри українознавства, протокол № 7 від «26» лютого 2020 р.

Голова предметної комісії
з української мови та літератури

Н.В. Нікуліна